

2. Modely klasifikace romských dialektů

17/10/06

1. Nomenklatura

- autonyma vs. exonyma: romská vs. neromská: populární vs. odborná
- nomenklaturní hierarchie, např. *Bunkuleš* → *Kalderaš* → *Rrom*
- primární autonyma
Rrom, Rom
Sinto, Cinto
Manuš
Kalo, Kaalo, Kålo
Romaničhel, Romaničel, Errumančel, Romacil
Romano
- profesionalismy, např. *čurari, sepeči, burgudži – kovači, kalajdži – spoitori, ričhkari – ursari – aridži – mečkari, lovari – grastari, kalderar – kalderaš – kelderáš, muzikanta, cerhari*
- religionismy, např. *xoraxano, dasikano*
- „etnismy“ a regionalismy, např. *velšitko, lotfitko, rumungro, pojáko; gadžikano, gačkeno, laléro, xaladitko; mačvano, felditko, bergitko*
- jiné, např. *jerli – erli – arli, gurvari, nange*
- identita dialektu z hlediska mluvčích (subetnické skupiny, sociolingvistická) vs. lingvistů (strukturní)

2. Klasifikace

- kritérium klasifikace
 - a) kulturní
 - b) teritoriální
 - c) kontaktní
 - d) strukturní (izoglotický)
- tzv. pararomštiny jen lexikálně klasifikovatelné
 - ▶ PASPATI: sedentární, itinerantní (Rumélie)
 - ▶ MIKLOŠIČ [určení migrační cesty skrz lexikální přejímky z kontaktních jazyků]: anglo-skotské, skandinávské, finské, německé, polsko-litevské, ruské, baskické, španělské, česko-moravské, uherské, rumunské, jihoitalské, řecké
 - ▶ HABSBURG: karpatské, zadunajské, itinerantní (Maďarsko)
 - ▶ GILLIAT-SMITH: vlašské, ne-vlašské (Bulharsko)
 - ▶ KOCHANOWSKI: vlašské, ne-vlašské: severní, německé, „karpatské“, balkánské
 - ▶ KENRICK: s-dialekty vs. h-dialekty
 - ▶ WENTZEL/ČERENKOV: severní [baltské, německé], jižní [ukrajinské, balkánské, vlašské, karpatské] (Sovětský svaz)
 - ▶ LÍPA: československé, maďarské, rumunské, německé (Československo)

3. *Současné modely*

- ▶ KAUFMAN: řecké, zargari, balkánské [černomořské, paspatské, kovářské, klempířské, erlijské, maďarské], severní [centrální/karpatské, sintské, britské, baltské, nordické/skandinávské], iberské, vlašské [ukrajinské, centrální, lovárské, jižní, jihozápadní]
- ▶ BAKKER: tzv. severní dialekty = britské, finské, sintské, severovýchodní, iberské; snad i apeninské a ukrajinské
- ▶ BORETZKY: severocentrální vs. jihocentrální; jihobalkánské [= jihobalkánské I] vs. severobalkánské [= jihobalkánské II]; jižní vs. severní vlašské; „smíšené“ a přechodné dialekty
- migrace (*Stammbautherie*) vs. difuze (*Wellentheorie*)

Literatura

- Bakker, Peter. 1999. The Northern branch of Romani: mixed and non-mixed varieties. In: Halwachs, Dieter W. & Florian Menz (eds.) *Die Sprache der Roma: Perspektiven der Romani-Forschung in Österreich im interdisziplinären und internationalen Kontext*. Klagenfurt: Drava Verlag. 172–209.
- Boretzky, Norbert. 1999a. *Die Verwandtschaftsbeziehungen zwischen den Südbalkanischen Romani-Dialekten. Mit einem Kartenanhang*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Boretzky, Norbert. 1999b. Die Gliederung der Zentralen Dialekte und die Beziehungen zwischen Südlichen Zentralen Dialekten (Romungro) und Südbalkanischen Romani-Dialekten. In: Halwachs, Dieter W. & Florian Menz (eds.) *Die Sprache der Roma. Perspektiven der Romani-Forschung in Ös-*

terreich im interdisziplinären und internationalen Kontext. Klagenfurt: Drava. 210–276.

- Boretzky, Norbert. 2000. South Balkan II as a Romani dialect branch: Bugurdži, Drindari, and Kalajdži. *Romani Studies*, V:10, 105–183.
- Boretzky, Norbert. 2003. *Die Vlach-Dialekte des Romani. Strukturen, Sprachgeschichte, Verwandtschaftsverhältnisse, Dialektkarten*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Boretzky, Norbert & Birgit Iglá. 2004. *Kommentierter Dialektatlas des Romani*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag. Teil 1: *Vergleich der Dialekte*. Teil 2: *Dialektkarten mit einer CD Rom*.
- ✓ Elšík, Viktor. Recenze na Boretzky & Iglá 2004. *Romani Studies* 5, 16:1, 2006, 105–111.
- ✓ Matras, Yaron. 2002. *Romani: a linguistic introduction*. Cambridge: Cambridge University Press. [s. 214–237]
- Matras, Yaron. 2002. Recenze na Boretzky 1999a. *Diachronica* 19, 177–182.
- Matras, Yaron. 2005. The classification of Romani dialects: a geographic–historical perspective. In: Schrammel, Barbara, Dieter W. Halwachs & Gerd Ambrosch (eds.) *General and applied Romani linguistics: Proceedings from the 6th International Conference on Romani Linguistics*. Munich: Lincom Europa. 7–22.

2. Modely klasifikace romských dialektů

17/10/06

NADSKUPINA	SKUPINA	PODSKUPINA	LOKALIZACE A NOMENKLATURA	
severní	britská (BR)		Wales (<i>Kåle</i>), †Anglie & Skotsko (<i>Romaničela</i>)	
	severozápadní (SZ)	skandinávská	Finsko, Švédsko (<i>Kaale</i>); †Estonsko, †Dánsko, †Norsko, †Švédsko	
	severovýchodní (SV)	sintská	Německo, Rakousko, Česko, Itálie atd. (<i>Cinti, Sintí</i>); Francie (<i>Manuš</i>)	
	iberská	západní	Polsko	
centrální	severocentrální (SC)	východní	Litva, Lotyšsko, Estonsko, Ukrajina: Podolí, Rusko	
	jihocentrální (JC)	severní	†Španělsko, †Portugalsko, †Brazílie (<i>Kale</i>); Baskicko (<i>Errumančela</i>)	
		vendská	†Česko, záp. Slovensko stř. a vých. Slovensko, již. Polsko, záp. Ukrajina, Sedmihradsko	
balkánská	slovinská (SL)		již. Slovensko, sev. Maďarsko	
	apeninská (AP)		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko	
	jihobalkánská (JB)	severo-arlijská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
		jih-arlijská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
		sepečidská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
		epiroská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
		erlijská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
		pontická		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
	iránská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko	
	severobalkánská (SB)	západní		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko
kalajdžijská			sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko	
centrální			sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko	
drindárská			sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko	
xoraxanská		sv. Slovensko, vých. Slovensko, sv. Slovensko		
vlašská	severovlašská (SVL)	lováarská	Sedmihradsko, Maďarsko (<i>“Lovara</i>), Slovensko, Česko, Rakousko, Polsko, Norsko atd. (<i>“Čurara</i> , <i>“Kherara</i> atd.)	
	jihovlašská (JVL)	kalderašská	Rumunsko, Srbsko, Bulharsko, Rusko, Švédsko, Francie, Amerika atd.	
		severní	Rumunsko (<i>“Rakarengje</i>), Vojvodina (<i>“Rabešte</i>)	
	ukrajinská (UK)	gurbetská	Jugoslávie: Srem, Bačka, Bosna, Srbsko, Kosovo (<i>“Gurbeti</i>), Černá Hora (<i>“Dasikane</i>), Itálie (<i>“Xoraxane</i>), Makedonie (<i>“Džambaza</i>), Albánie	
		jižní	Bulharsko: Velingrad (<i>“Rešitare</i>), Řecko (<i>“Filibidžija</i> , <i>“Kalpazea</i> atd.)	
cerhárská (CE)	východní	Bulharsko: Lom, Vidin (<i>“Cocomaňa</i>), Sindel (<i>“Kalburdžudes</i>), Varna (<i>“Kalajdžides</i>), Turecko (<i>“Laxi</i>) atd.		
	ukrajinská (UK)		vých. Ukrajina (<i>“Servi</i> atd.)	
	cerhárská (CE)		Sedmihradsko, Maďarsko (<i>“Cerhara</i> , <i>“Gurvara</i>)	

